

GULÁG – GLÓRIA

Abban a pillanatban megfeleződött hadifogságunk láthatatlan béklyójának súlya s néhány fokkal közelebb emelkedett közérzetileg a decemberben csodának számító 0-fokhoz a jóval alatta higany-ezüstködő hideg, amikor munkahelyünk, a XIII-as építkezés szeges drótos zónakarámján bévül megépült a szovjet kényszer munkások, a GULÁG-osok áramos huzallal biztosított területen-kívülisége is, melyet vérfarkasnyi őredek, verebekre is géppisztoly-sorozatozó rabőr-fenevadak pásztoroltak. Míg bévül, a "pokolgdörben" az önemberségünk árnyékai szikráztatták a terméskövet, csorbították a csákányt, s már az első napon három haláluk-kiszabadította megboldogultat hordóládáztak el közülünk.

Hiszen mi hozzájuk képest majdnem májusi dalos pacsirták voltunk, másodéves hadirabok, akik már az első télen bőségesen jeltelen sírokba törlesztettük a túlélés jussának 20-25%-át, s munkánk nélkülözhetetlensége még nyomorban is majdnem a győzedelmes szovjet proletárok életszínvonalára, sőt olykor fölébe emelt. Ők ugyanis nem lophattak akkora lelki gyönyörűséggel, mint mi, a "kamerádok", hiszen nemrégiben a kancsi Ványuska pufajka-zsebnyi szög-zabrája méltányos ötévi Szibériát érdemelt, míg én, a "komangyír" azalatt legalább két-vékányit zabráltam pár vödörnyi krumpliért. A foglyot a "plenit" tettenérve legfeljebb fenéken rúgták, fogdába küldték, s azután "davaj robot", miközben még az őrparancsnok is a mi zsebünkből dohányzott, a vakolóleánykák akár természetben is térítették, ha kipótoltuk a sántító normájukat. S ezen a Baskiria-Kazakország mezsgyés világvégén rajtunk kívül jóformán csak nyomorékok, kényszer-munkás elítéltek rontották a levegőt tizenhat és hatvan között, férfirendben, mivel a "fegyverbíró" szovjet polgárok a nagy J. V. Sztálin képében –nevében bulyálgodtak Berlinben, vetkeztettek Budapesten, pánszlávokat Prágában s készültek a világhódításra Szibéria ősrétegeiben. Vagy vigyáztak a rabokra...

A "győzedelmet" ugyanis a nagyhaza határán bévül is legkevesebb húszmillió ukrán, balti, fehér orosz, kaukázusi, volga-német, zsidó, Vlaszov-kozák kényszerszolgáztatása követte, akiket sátán-szigorúsággal őrizni kellett azzal kábítani, mint balgaságunkat, az ezerkilométerekkel bilincsbeverteteket, hogy "szoro domoj" Nemsokára hazamentek!

Így készültünk 1946 karácsonyára, úgy Mikulás táján s az előjelek szerint tervünket nem veszélyeztette semmi. A dupla-kenyérre, krumplira valót már összelopkodtuk. A lágergazdaság hajcsára, a birodalmi Káin Gild, egy zabra-raktárból elcsent zsidó imakönyvért karácsonyfát, félvéka mahorkát ígért. Az énekkar Varga Lajos bátyánk kántorságával próbált. Más, verset tanult. De, hogy Szent Misét is celebrálnánk, lenne arra még az álmában Kitarással-köszöngető Kéry Károly se lázálmodott, pedig néki a GPU jóvoltából ép bordája sem volt talán.

S hogy mégis megtörtént, legalább jelképesen, annak csodalakatjába egyetlen ukrán becenév vala a kulcs: Kolja! Ez a lengyel határszéli, lenszöke legény, mindnyájunk cimborája, a vakolást majmoló, tíz-nemzetiségű ipari tanulók munkacsoport vezetője, aki, miután úgy kikoplaltatta a sztálini szabadság, hogy a kásácskánk befalása közben üres garattal együtt nyelbedett vélünk, kínjába addig sündörgött a burját KISZ-titkár körül, míg tiszta lett a káderlapja, s keddről-szerdára odadicsóségesült a GULÁG-kényszerszolgálatos emberfelettségébe. Egyenruha, géppisztoly, önmagát is megmaró kutyatárs s magatartás se másféle. Úgy üvöltözött csákányozó halálraszántjainkra, hogy talán a Kreml nagyharangja is belékondult. Háromszoros lőszeradagot elprédált a verebekre. Új káromkodáskölteményeket remekelt szinte sevcsenkói szintre s közben felszájjal odasúgta, mikor a közelébe merészkedtem: "Ha dobní akartok nekik valamit, kenyeret, vagy dohányt, majd én másfelé üvöltözök." Sőt, ha olyan hangulata kerekedett, azt is fülbesúgta, ki kicsoda a holtraszántjai között: Az a hórihorgas lengyel, ezredes, a fogatlan derékigszakállas, érsek-pópa, az a kutyafejű a csecsen másodtitkár!"

Így menegettek a napok belé-felé a kegyetlen télbe s egyszer csak Kolja, amikor rágyújtani leváltották félreintett egy hatalmas deszkarakomány szél-hang és láthatás óvott enyhelyére s megdöbentő kérdéssel markolta meg folton-folt subám.

- Mondd Komangyír, tudod te a rimszkij-ceremóniát, azaz a katolikus misét?
Percekig üresen csápol a nyelvem:
- Három éve még ministráltam, papinaskodtam a tiszti-iskolán s egy imakönyvet is rejtegetek, amiben benne van...

A káromkodás-költő jóemberem szinte táncolt örömeiben:

- Hát akkor írd le latinul, de cirilbetűvel, amilyen hamar csak lehet...
- Neked? - S kérdőjellel görbültem hozzá.
- Igaz, hogy nekem is görög katolikus pópa volt a nagyapám, de van a gulágosok között vagy tíz volganémet, egy félpappal, azoknak...

Azt hittem elnyel a föld.

- Kolja, ők rabszolgák, nekik mindegy, meg is teszem, de neked legalább húsz év haláltáborot jelent.

Össze se rezzent:

- Mit gondolsz, nekem nincs szívem? A sündisznó is érez! Ha hiszed, ha nem, én még nem ütöttem meg senkit.

Kezet adtam az istenkísértésre, s miközben készültünk reá embereimet még nagyobb munkateljesítményre buzdítottam, legalább abba belékötni ne tudjon a hatalom. Innen-onnan összehajkurázott papírkákra róttuk barakksarokban Zipf Marci munkácsi cimborával, aki németül, magyarul, ukránul, oroszul, sőt jiddis-zsidóul is beszélt, az ő jól olvasható cirilbetűjével az Introbo ad altare Dei-t, a Confiteort, a Pater Nostert, mindazt, amit ma oly ékesen anyanyelven cselekszünk, ha bennünk, ezüst-fejünkben olykor fel-fel is édesedik a nyugalmazott latin ózamatú jóíze.

Az evangélium is előkerült egy Károli-bibliából, Marci ciril-betűs németre tette, s a címzetthez is elkerült, Kolja géppisztolytüzesítő öröme...

Így érkezett el december 24-nek délutánja, s a nagy nem tudom mi lesz-ben úgy futkároztam, mint akit a görcs rángat. Semmi haszon fejben, ugyanis velünk senki sem foglalkozott. Meg volt a norma, tudván, hogy ünnepünk van, engedtek lazítani, de amikor a GUILÁG-gödörből felcsendült a Pater Noster s a soproni bajtárs, Ifjú János is világgá harsogta szépséges tenorján egy féligkész házcsontváz hatodik emeletéről, hogy Gloria in Excelsis Deo! Dicsőség mennyben az Istennek, egy szívvel éreztük, mintha közibünk repült volna a betlehemi angyal. És kelepelhetett géppisztoly, ugathattak az örkuttyák, a rekedtségig höröghetett a rabtartó: Csend legyen!, egyre több orosz hintett bizánci ferde keresztet magára, a megfontolt németek se takarékoskodtak a Stille Nacht.-al, s garnizon-nácsalnik is jobbnak látta bevonultatni bennünket idő előtt a lágerbe, nehogy ránk ragadjon a "GULÁG-nyavaja", amit (ki tudta azt?) valójában mi idéztünk elő...

Mi is megtartottuk a magunk láger-karácsonyát, s érdekes, még a Mennyből az angyalra bekíváncsiskodó GPU-s sem kérdezett mást, csak azt, hogy teljesítettük-e az aznapi normát?

A legfényesebb csillagszóró azonban úgy vízkereszt táján, azaz az óhitű ruszki karácsonykor villogott bele a 30 fokos zimankóba.

Akkor varrhatta fel Kolja az őrmesteri vállkeresztet, amit azzal érdemelt ki, mivel a legpéldamutatóbban - káromkodással és davajgitározással egyaránt – ő lépett fel a kényszermunkások "klerikális lázadása" ellen. Akik viszont öttől tíz évig terjedő ítéletbörtönnel gazdagodtak ugyanezért...

S nékem félszázad múltán is sebesebben dobogott mindezek megírása közben a szívem!

TÍMÁR MÁTÉ